

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв**

Кафедра образотворчого мистецтва і дизайну

СТВОРЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ПОЕЗІЙ Й. БРОДСЬКОГО

**Кваліфікаційна робота (проект)
Пояснювальна записка
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»**

Виконав: студент 16-421 групи
Спеціальності 023 Образотворче
мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація
Спеціалізація: художня культура,
декоративне мистецтво
Освітньо-професійної (наукової)
програми Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація
Павлухіна Вікторія Вікторівна

Керівник доцент Курак С.П.
Рецензент голова правління
Херсонського осередку Національної спілки
художників України Ковач О.А.

Херсон – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Ілюстрація як вид книжкової графіки	5
1.1. Поняття книжкової ілюстрації.....	5
1.2. Види і функції ілюстрації	8
РОЗДІЛ 2. Специфіка створення ілюстрацій до поезії Й. Бродського ...11	
2.1. Художні образи в поезії Йосипа Бродського.....	11
2.2. Особливості виконання художніх ілюстрацій до творів поета	14
ВИСНОВКИ	18
СПИСОК ВИКОРОСТИНАХ ДЖЕРЕЛ	21

ВСТУП

Унікальним та визначним явищем культури є книга. Разом з авторами літературного тексту книгу формують художники. Вони визначають її візуальну композицію, шрифти, ілюструють та оздоблюють декоративними елементами. Усе це – книжкова графіка.

У поетичних текстах, де будь-яка строфа є потенційно експресивною, графічна структура має специфічне естетичне навантаження. Графіка це особливий код, який зберігає та передає інформацію у вигляді прийнятному для сприйняття тексту читачем.

У передачі образів поезій значну роль відіграє графічне оформлення книги. Складними багатосторонніми й глибокими образами пронизана поезія видатного поета Йосипа Бродського. Багато досліджень присвячено аналізу його літературного спадку. Низку видань у різних графічних рішеннях можна знайти на сторінках мережі інтернет та у книгарнях. Проте, пошуків у трактуванні художніх образів Бродського небагато не дивлячись на те, що його поезія є актуальним віддзеркаленням того, що турбує сьогодні майже кожного. Проблеми вічних цінностей: любові, духовного життя людини, місця людини у цьому світі тощо.

У нашій кваліфікаційній роботі увагу акцентовано на втіленні художніх образів поезій Й. Бродського. З ілюстрації починається знайомство з текстом, вона сприяє розкриттю змісту, образів та ідеї літературного твору, робить книгу доступнішою читачеві. З огляду на актуальність проблематики темою кваліфікаційної роботи ми обрали «Створення ілюстрацій до поезій Й. Бродського».

Мета роботи – розробити художні ілюстрації до поезій Й. Бродського.

Реалізація мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. Проаналізувати літературу з обраної проблематики.
2. Розкрити поняття, види та функції книжкової ілюстрації.
3. Визначити основні художні образи у поезії Йосипа Бродського.

4. Висвітлити специфіку і етапи створення художніх ілюстрацій до поезії Й. Бродського.

Об'єкт дослідження: процес створення книжкової ілюстрації.

Предмет дослідження: створення художніх ілюстрацій до поезій Й. Бродського.

Методи дослідження: аналізу – для ретельного розгляду засобів вирішення творчих завдань та визначення доцільного їх поєднання при ілюструванні літературного твору, історичний – для аналізу історії образотворчого мистецтва ілюстрації, метод синтезу – поєднання художнього образу і обраних засобів рішення творчих завдань при створення серії ілюстрацій.

Структура роботи: структуру кваліфікаційної роботи складають вступ, два розділи, висновки і список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ІЛЮСТРАЦІЯ ЯК ВИД КНИЖКОВОЇ ГРАФІКИ

1.1. Поняття книжкової ілюстрації

Книжне ілюстрування маючи багатовікову історію сприймається сучасниками природно та очевидно. Однак затребуваність і популярність ілюстрованих видань не полегшує розуміння природи й філософії графіки у книзі. Текст завжди ширше за його тлумачення, а для художника слово є відправною точкою творчості. Заглиблюючись в ідею він розширює власну духовну реальність. І, чим ширше талант та художнє бачення ілюстратора, тим більша ймовірність створення свіжого образотворчого виміру відповідно до мови письменника. Створення візуальної атмосфери книги з заявленим правом художника на особистісне судження дає ілюстрації шанс вийти за межі обмеженого формату, почати жити своїм самостійним життям [7, с. 118].

Ілюстрування як візуальне відображення головної ідеї літературного твору має давню історію. У Давньому Єгипті ілюстраціями супроводжувалися заклинання та гімни написані на папірусах. Їх створювали для наочності змісту текстів. До наших днів дійшли античні зразки, виявлені у рукописах «Іліади» та «Енеїди». У Київській Русі дев'ятого віку знаходимо ілюстрації до рукописних книг – «Євангеліє», «Збірник Святослава», які виконувалися майстерно з використанням кольору і золота. Як рукотворний твір такі книги були лише в одному примірнику, а тому дуже цінувалися, дорого коштували та були недоступні широкому загалу. По мірі того, як потреба у книзі ставала усе більш нагальною – виникла думка про друк книг.

Друкарство було винайдено на початку 15 віку і мистецтво ілюстрації стало стрімко розвиватися. Перші ілюстрації були ахроматичні як і текст, оскільки дошки на яких був вигравіруваний текст змащувалися чорною фарбою. Немалу популярність у книгах 18 століття отримала віньєтка як невелике за обсягом композиційно завершене графічне зображення

тематичного або предметного характеру. Такі ілюстрації розташовувалися на титульних аркушах, або перших та останніх сторінках.

З винаходом фотографії у 19 ст. ілюстрації відтворюються за підмогою механічних процесів. Були винайдені автотипія (рисунок напівтоном), цинкографія (штриховий рисунок на цинковій дошці), триколірний друк (кольорове ілюстрування). У книжній графіці 19 віку на перше місце виходить не образність, а реалістичність. Ілюстрація щільно пов'язана з текстом до якого належить.

Історія ілюстрації не лінійний і послідовний шлях художнього вдосконалення, адже у ній були моменти, коли створювалися шедеври, але були й періоди занепаду, втрати художньої майстерності. Літературні твори надихали і продовжують надихати багатьох художників. [8, с. 46].

Слово ілюстрація латинського походження і означає освітлення, наочне зображення. Його можна інтерпретувати як у широкому, так і у вузькому сенсі. У широкому значінні це усяке зображення, що пояснює текст. Відомо багато малюнків, творів живопису та скульптури, які виконувалися на літературні теми, але при цьому мали самостійне художнє значення. У вузькому сенсі ілюстрації – це твори, призначені для сприйняття у відповідній єдності з текстом. Інакше кажучи, знаходяться у книзі й беруть участь в її сприйнятті.

У мистецтві ілюстрації від художника вимагається, щоб він став співавтором книги, зробив зримими ідеї та образи письменника, допомагаючи тим самим краще зрозуміти зміст, конкретніше уявити епоху, побут, оточення героїв книги. Але це зовсім не означає, що ілюстрація повинна бути простим графічним переказом тексту.

Ілюстрації класифікують на пізнавальні (плани, схеми, карти, тощо) та художні (тлумачення літературного твору засобами графіки). Вони можуть бути пояснювальним зображенням до тексту, доповнювати текст, а також зображенням майже повністю самостійним, іноді навіть підкорювати собі текст.

Характер творів кожного ілюстратора можна оцінювати по тому, як він передає в ілюстрації дві категорії будь-якої дії – простір та час. При розгляді індивідуальних особливостей образотворчої мови художника, слід звертати увагу на те, як він веде лінію і кладе пляму, який він отримує характер руху, чому саме віддає перевагу моделюючи форму – лінії і пластиці або світлу і кольору, як будує просторові плани, як розподіляє чорне і біле, яке значення надає силуету, якими композиційними принципами переважно користується, як вважає за краще передавати характер руху, жестів персонажів тощо. Часто все це спрощено називають почерком художника, хоча було б правильніше називати ці особливості індивідуальним стилем [4, с. 52].

Ведучими художниками-ілюстраторами в Україні були такі знамі майстри, як М. Жук, І. Падалка, А. Петрицький та інші. В їх творчості були помітними тенденції до лаконічності, ясності форм з опорою на досягнення українського народного мистецтва.

Зазначимо, що мистецтво ілюстрації стрімко розвивається і сьогодні, адже повсякчас з'являються нові особистості, які своєю творчістю презентують новаторські підходи до оволодіння простором і формою поліграфічного аркуша, застосування графічних матеріалів і комбінування технік у книжковій ілюстрації. Серед сучасних представників галузі української книжкової графіки можна назвати К. Лавро, Є. Гапчинську, К. Штанко, В. Єрко, І. Баранько.

Отже, книжкова ілюстрація як особливий вид образотворчого мистецтва робить величезний вплив на формування чуттєвого сприйняття світу, розвиває естетичну сприйнятливність, що виражається, перш за все, у прагненні до краси у всіх її проявах.

1.2. Види і функції художньої ілюстрації

Книжкова графіка не лише робить книгу привабливою, але й формує художньо-естетичний смак та допомагає при знайомстві з літературним твором доповнити і розвинути враження від прочитаного. Є два підходи до ілюстрування книги. Перший – це тверде бажання витлумачити літературний текст як можна об'єктивніше, коли візуальний ряд дає чітке уявлення про характер образів, що виникають при читанні книги; інший – містить самобутність й багато у чому орієнтований на унікальність трактування тексту ілюстратором, це виявляється у стилістиці ілюстрації. Втілена думка автора набуває нового звучання, нових шляхів до серця й розуму читача.

Як і в інших видах образотворчого мистецтва, у графіці можна виокремити три види:

1. Монументальна – пов'язана з архітектурним ансамблем. Банери, плакати (друкована графіка), настінна, картони;
2. Станкова – не має зв'язку з певним інтер'єром, а призначення твору вичерпується змістом (малюнок, естамп тощо);
3. Декоративна – книжкові ілюстрації, листівки, будь-які зображення на предметі, що не мають особистої художньої цінності, а служать для організації поверхні. До декоративної графіки відносять флористику – композиції розроблені за допомогою пуху соломинок, кісток риб та інших природних матеріалів [4, с. 85].

Графіці властива схематизація, раціоналізація і конструктивність. Вона більшою мірою умовна, ніж інші види образотворчого мистецтва. Це відчувається хоча б тому, що малюнок може бути виконаний майже на будь-якій площині, будь-якому фоні. Його можна уявити собі навіть у відриві від фону, у мислимій площині або просторі.

Слово графіка вживався спочатку виключно до листа та каліграфії. Нове значення воно отримало в кінці 19 ст. у зв'язку з бурхливим розвитком промислової поліграфії. Малюнок займає особливе положення у світі

мистецтва, відіграючи при цьому велику роль і в інших видах людської діяльності. У всіх видах мистецтва малюнок відіграє важливу роль, адже перш ніж архітектор сконструює макет будинку, він намалює його на папері, або живописець, перш ніж напише картину, зробить до неї безліч замальовок. Так і у повсякденному житті людина часто стикається з мистецтвом графіки. Графіка використовується в газетах, журналах, книгах, рекламних плакатах, афішах тощо.

Книжкова графіка – складова частина книжкового видання. Книга включає у себе літературу, графіку, мистецтво шрифту та поліграфічне мистецтво. Художники книги розробляють тип видання, конструкцію книги, її декоративне оформлення, цикл ілюстрацій. Конструкція книги традиційна: книжковий блок, обкладинка, палітурка, суперобкладинка, форзац, титульний лист, шмуцтитули, шрифти, ілюстрації (смуги, заставки, кінцівки, ініціали тощо). Ці елементи, підкоряючись законам композиції, об'єднуються в єдиний ансамбль.

За способом виконання і можливостями відтворення (тиражування) графіка ділиться на два види:

1. Оригінальну графіку – твір у єдиному екземплярі: рисунок, гуаш, акварель.
2. Друковану графіку(гравюру), за допомогою якої отримують тираж художніх творів, відбитки яких є авторськими творами.

До сучасних типів графіки відноситься комп'ютерна, яка формується в електронних системах.

Відповідно цілям певного зображення, ілюстрації ділять на:

- пізнавальні (карти, плани, схеми, креслення тощо);
- художні (тлумачення літературного твору способами книжкової графіки).

Залежно від розміру і розташування у книзі бувають такі види ілюстрацій: Фронтиспис, заставка, смугова ілюстрація, наполовину смугова, розвернута, оборотна (рисунок який оточує текст) [8, с. 21].

Образотворча мова ілюстрації залежить від часу її створення. Визначальними також є ті обставини, при яких випускається книга. Рукописна та малотиражна книга прикрашалася та ілюструвалася кращими майстрами. Стаючи ходовим товаром, книга кінця ХІХ століття часто опинялася у руках ілюстраторів-ремісників. Не можна, однак, оцінювати художню якість ілюстрації лише на тій підставі, що вона подобається чи ні. Такі оцінки можуть пояснюватися недостатнім знайомством з художніми творами, нерозвиненою здатністю аналізувати. Незадоволення може бути викликане зустріччю з незвичним, несподіваним способом зображення, хоча цей спосіб диктується самим літературним твором. Для вірного розуміння художньої ілюстрації необхідна наявність певного рівня загальної культури і естетичного виховання.

Таким, чином, своєрідність ілюстрації полягає у тому, що вона не самостійна за сюжетом. Художник робить зримими образи та ідеї закладені автором. Текст літературного твору разом з ілюстраціями має бути єдиним цілим. Книжкові ілюстрації, вилучені з тексту, можуть зробитися малозрозумілими і невиразними. Ілюстрації у вузькому сенсі цього слова, таким чином, або пояснюють текст шляхом демонстрації відповідного зорового образу, або активно тлумачать текст. Працюючи над ілюстрацією, художник вирішує найрізноманітніші творчі завдання: композиційної організації, декоративності, емоційної виразності, стилістичної відповідності духу літературного твору, зображуваної епосі.

РОЗДІЛ 2

СПЕЦИФІКА СТВОРЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЙ ДО ПОЕЗІЇ Й. БРОДСЬКОГО

2.1. Художні образи в поезії Йосипа Бродського

Ілюстрування проблема творча. Книжкова графіка, як один з видів графічного мистецтва, особлива складова візуального (або пластичного) мистецтва. Ілюстрація, створена для передачі зримою атмосфери книги, здатна представити собою нове образотворче стан в порівнянні з висловлюванням автора літературного тексту лише в тому випадку, якщо художник повністю занурився в авторську ідею, в суть письменницького задуму [7, с. 120].

Бродського називають сучасним класиком, адже його поезія позбавлена видимих прикмет часу. Поет вільний у виборі епохи (будь то Стародавній Рим, 18, 19 чи 20 століття) та місця дії: Англія або село, загублене у болотах, Рим та Литва, північ і південь, земля і небо, й навіть – «Ніщо» і «Нізвідки». Повна свобода виявляється і у виборі жанрових форм: ода, елегія або станси. Емоція та воля – головна прикмета з якою Бродський увійшов до світової літератури: ...Ні країни, ані цвинтаря Не хочу вибирати. На острів Я прийду вмирати... «Станси», 1962.

Петербург залишив незабутні враження у серці поета, що відбилося і в його віршах. У вірші «Від околиці до центру» Петербург описано як величезний індустріальний центр, «півострів заводів, парадиз майстерень і армія артелей». Такий оригінальний погляд на класичне місто став справді новаторським та сміливим. Бродський тонко відчував поетику нового часу та метаморфози своєї епохи. Він зізнавався, що в цьому вірші прагне зберегти естетику 50-х років: тут багато намішано, у тому числі й кіно, або те, що уявлялося тоді сучасним кіно. Багато літературознавці називають цей твір двадцятирічного Бродського переключенням «Знову я відвідав» А.С. Пушкіна.

Цікаво відзначити, що один з рядків цього вірша виявився пророчим: Слава Богу, що я на землі без вітчизни залишився. У цих словах, написаних в 1962 році, відчувається самотність, неприкаяність – важливий мотив лірики Бродського.

Серед злободенних віршів Бродського можна назвати вірші про зимову кампанію 1980 року. Цей вірш було присвячено вторгнення радянських військ до Афганістану. Поет побачив у цій події порушення природного порядку – зіткнення піску і залізних машин [5].

Але, загалом, Бродського можна назвати аполітичним поетом, який унікав гострих політичних тем. Прояви добра і зла в суспільному житті для нього лише окремих випадок головного конфлікту закладеного в людині. Дуже показово в цьому плані вірш «Сидячи в тіні»: «Жилавий шибеник вуличний херувим упишися в льодяник, з рогатки в саду цілячись по горобцеві не думає – потраплю, але переконаний – вб'ю. Поет показав, що зло в дитині обумовлено не тільки соціальними факторами, а й антропологічними.

Бродський вважав, що проблема соціальної нерівності, бідності, у кінцевому рахунку – нерозв'язна. Масові страждання масової людини можуть прийняти нову форму, наприклад, наркоманії. Звідси похмурі передчуття Бродського: Справа настільки багатьох рук гине не від меча але від дешевих брюк скинутих зопалу. Майбутнє чорно, але від людей, а не від того, що воно чорним здається мені... Людей занадто багато і стає все більше. Натовп, армія, хор завжди ворожі людині. Мрія ліричного героя оселитися у моря з подругою, «відгородившись височенною дамбою від континенту» («Пророцтво»), «на самоті жити в глухій провінції біля моря» («Листи до Поцілунок»), але насправді він приречений жити в натовпі і при вигляді тирана бурмотіти, «стиснувши зуби від ненависті: баран» («Розвиваючи Платона»).

Тема батьківщини, відповідальності за своє минуле займає важливе місце в творчості Бродського. Проблемно звучить у цьому плані вірш «Зупинка в пустелі». У цьому вірші поет вперше вжив по відношенню до своїх співвітчизників займенник «ми»: «Тепер так мало греків в Ленінграді, що ми

зламали грецьку церкву, щоб побудувати на вільному місці концертний зал» [3].

Мотив відповідальності за історичні діяння батьківщини проявляється у Бродського як суто суб'єктивне відчуття сорому, ганьби. У вірші «Anno Domini» поет прямо говорить у чому провина кожного за поганий кінець вітчизняної історії – у Конформістському прагненні бути «як усі». Колективізм, на думку Бродського – це відмова від божественного приречення і від самого життя:

«Всі будемо однакові в труні.

Так будемо ж за життя різноликі!»

Тема людини і держави отримує свій розвиток у вірші «Одіссей Телемаху» (1972). Тут перед нами трагедія розлуки батька з сином. Ліричний герой цього вірша звертається до горизонту, щоб побачити корабель, який врятує його і доставить додому, до рідних. Але Одіссей бачить лише пряму лінію. Для героя кожна мить на цьому самотньому острові здається вічністю. При цьому нескінченно сумно розтягується не тільки час, але й простір.

Звучить тут тема забуття, втрати пам'яті: ...Не пам'ятаю я, чим скінчилася війна, і скільки років тобі зараз, не пам'ятаю... Цей мотив не випадковий. Вірш було написано перед від'їздом з СРСР. Втрата пам'яті це своєрідний щит, що допомагає почати нове життя, вільну від едіпових нестерпних страждань. Тут поставлена проблема людини, її особистого щастя та волі правителів. Людина у тоталітарному суспільстві виявляється невладною над своєю долею. Таким чином, доля міфічного героя таємничим чином збігається з долею автора.

У Бродського абсолютно особливе ставлення до віри, релігії. Не сподіванням на порятунок з глибини страждання, а вдячністю і прощенням, щасливим станом духу проявляється віра ліричного героя: ...І поки мені не забили рот глиною, з нього буде лунати лише подяку... («Я входив замість дикого звіра в клітку») [5].

Отже, в основі поезії Бродського лежить почуття свободи і самотності. Античний світ, новонароджений Ісус, зірка різдвяна, вічність, моря, океани, Азія і Європа – лише окремі випадки цієї свободи творчого польоту Бродського. Вона вбирає у себе життя у всьому його різноманітті та смерть в її єдиній формі зникнення простору і волі. Поезія Йосипа Бродського – це одна велика розмова з небожителями, розмова неможлива і тому незакінчена.

2.2. Особливості виконання художніх ілюстрацій до творів поета

Щоб досягти успіху у мистецтві ілюстрації, художнику варто не просто вивчити текст, а й висловити своє ставлення до змісту, не спотворюючи при цьому авторський задум. Головним правилом ілюстратора є не забувати про авторську константу літературного образу. Художник повинен стати співавтором не спотворює початкового задуму.

У наш час ілюстрація служить не просто прикрасою книги за допомогою візуального відтворення її ключових сцен, вона виконує набагато важливішу функцію. Відтворення художнього тексту за допомогою образотворчого мистецтва стане більш повним, якщо при створенні ілюстрації враховувати її головні функції, а саме: інформативність, психологічна навантаження і естетичність. Інформативність є однією з найбільш значущих функцій в плані усвідомлення тексту і його глибокого розуміння. Читач повинен без праці розуміти, що художник зобразив на ілюстрації (яка не просто розкриває, але доповнює і збагачує текст художнього твору) [8, с. 120].

Найважливішим організуючим компонентом художньої форми, що надає твору єдність і цілісність, підпорядковує його елементи один одному і всьому задуму художника є композиція. Завдання композиції полягає в тому, щоб окремі елементи, з яких складається загальна картина, зв'язати між собою, з'єднати в одне нерозривне ціле. При композиційній побудові всі частки зображення повинні бути узгоджені між собою, підпорядковані головній частині та виявляти її головне значення. Головна частина є засобом, що

направляє око глядача на найважливіше у зображенні. Другорядні частини повинні бути щільно пов'язані з головною, доповнювати її. Композицію твору вибудовують на самому початку творчого процесу. Композиція є усвідомленою автором формою художнього вираження свого творчого задуму у всіх його деталях. Форма композиції здійснюється всіма наявними в розпорядженні живописця засобами. Ці засоби розпадаються на елементи різної дії, вони полягають у дії та взаєминах живих фігур і оточення, у масштабах величин, ритміці їх побудови, в світлотіні і у фарбах.

Зазначимо, що неорганізований у композиційному відношенні твір образотворчого мистецтва може абсолютно втратити художню цінність. Тим більшого значення набуває композиційна побудова в складному, багатофігурному зображенні. Як би не була значна і важлива тематика твору, вона не зробить належного впливу на глядача, якщо художник знехтує законами композиції. Композиційна побудова, як було зазначено, є не тільки зовнішнім, об'єднуючим окремі елементи зображення моментом. Зміна композиції докорінно змінює внутрішню художню сутність твору.

На першому етапі слід провести детальний аналіз тексту у ході якого нами виділити ключові моменти твору, визначити основні засоби виразності твору для візуального рішення його концепції. В якості базису для візуально-графічних пошуків за основу взяти ключові цитати. Крім цього слід провести ознайомчий огляд ілюстрацій та графічних творів провідних художників-ілюстраторів задля виявлення сучасних тенденцій в мистецтва книжкової ілюстрації.

Після теоретично етапу, осмислення поставлених завдань, складання плану роботи проводиться пошукова робота, що включає начерки олівцем і пошукові етюди колірного рішення майбутніх ілюстрацій. Метою пошукової роботи є інтерпретація твору, вираження його підтексту, що відіграє важливу роль у процесі пошуку візуально-графічної мови зображення. Цей важливий етап можна визначити таким чином: пошук графічного зображення як результат психологічного відображення процесу осмислення, уяви та емоцій

отриманих у після прочитання літературного твору. Кінцевим результатом пошукової роботи є оформлена ідея композиційного рішення, на основі якої розробляється концепція ілюстративної роботи. Так, у результаті розумової роботи у свідомості, спочатку в гіпотетичному вигляді, виникає ідея зображення – майбутньої ілюстрації.

Надалі проводиться розвиток ідеї, її остаточне оформлення і перевірка, розробляється колористичне рішення, загальна стилістика майбутніх ілюстрацій відповідно емоційного стану і підтексту обраних фрагментів.

Відповідно до змісту обираємо колористичне рішення. Вибір колірних рішень пов'язаний з психоемоційним сприйняттям кольору глядачем, з відчуттями, які ми плануємо у нього викликати. Холодні та теплі кольори, як і характер ліній, при гармонійному синтезі, дають уявлення про характер героя, основних категоріях – добро, зло. Слід зауважити на тому, що необхідно детально продумувати зображення, вкладаючи смислову складову у графічні ілюстрації.

На третьому етапі, використовуємо арсенал власних навичок і знань, отриманих у ході вивчення спеціальних освітніх компонент. Проводимо ідентифікаційний аналіз образів створених ілюстрацій і вихідного літературного твору, взаємодії шрифту і зображення у процесі візуальної комунікації.

Таким чином, при роботі над створенням ілюстрацій до твору художньої літератури варто приділити особливу увагу головним епізодам, що містять у собі чимало метафор і є своєрідним ключем до розуміння твору.

Ілюстрації дозволяють акцентувати увагу читачів саме на ключових моментах твору. Які передають атмосферу літературного твору і дозволяють повністю зрозуміти сюжет. Послідовність реалізації цього процесу можна розділити на наступні етапи.

1. Аналіз літературного твору, виділення основних ідей, вивчення творів ілюстраторів художньої літератури.

2. Пошуки композиційного і колористичного рішення ілюстрацій в серії підготовчих начерків та етюдів.
3. Відбір візуальних матеріалів для виконання ескізів ілюстрацій.
4. Виконання підсумкового варіанту ілюстрацій.

ВИСНОВКИ

У ході виконання кваліфікаційної роботи проаналізовано наукову літературу з образотворчого мистецтва, відповідні електронні джерела з проблематики нашого дослідження і зроблено наступні висновки.

Перехідний стан сучасної книги за формою, змістом і способом передачі текстової та зорової інформації вимагає від ілюстратора глибокого вивчення характеру твору і сучасного стану книжкової графіки, динаміки її образотворчого ряду. Це потрібно для діалогу та доступності сприйняття книги сучасним читачем, коли він є не лише сприймаючою стороною, а й активним творцем сучасного культурного простору.

Ілюстрація це графічний твір для поліпшення сприйняття тексту. Ілюстрації пояснюють текст шляхом демонстрації відповідного зорового образу, або активно тлумачать текст. Ілюстрації допомагають ще до читання зорієнтуватися у змісті книги, залучаючи читачів. Як відомо, одним і тим же словом «ілюстрація» називають зображення різні за змістом і формою, за значенням для твору і читача, за зв'язком між малюнком і текстом, за технікою виконання.

Книжкова графіка невід'ємна частина книги. Ілюстратори формують книгу архітектоніку, що містить: книжковий блок, обкладинку, палітурку, форзац, титульний лист, шмуцтитули, ілюстрації та шрифти. Ці елементи за законами композиції та гармонії об'єднують в єдине ансамбль.

Одним з основних творчих завдань ілюстрування є знайдення способу вираження смислової константи – основних ліній літературного твору і його ключових фрагментів, осмислення способу зображення. Для переробки художнього тексту у візуально-графічну форму слід провести поетапну роботу з метою глибокого вивчення і вираження ідеї автора літературного твору в ілюстраціях.

У ході дослідження біографії Й. Бродського, огляду його творів та ознайомлення з літературознавчими працями ми виокремили низку характерних ознак його поезії.

Художні образи у творчості Бродського міфологізовані та органічно насичені автобіографізмом. За його словами: «Кожен твір мистецтва, будь то вірш або купол, є автопортретом». Важливим концептом його творчості є Дім. Розуміння Дому як місця проживання душі дозволяє виявити сюрреалістичний характер низки образів та метафор цього концепту. Дім – це і Батьківщина, і Мрії, і Кохана. Ностальгія і туга за ним та разом з цим, як заміщення цієї болі, можливість відпустити себе пішовши у сон, або злившись з абсолютним, стати частиною всього: вічності та нескінченності.

Важливим елементом у творчості Бродського є його почуття – ностальгія, але не за минулим, а за нездійсненим яке могло статись. Як інші почуття (страх, абсурд, турбота) ностальгія є провідником в буття.

Будинок буття поет представляє як певний сюрреалізм, сновидіння з відчуттям абсолютної реальності. Автор майже не розрізняє смерть і сон. Сон є статичною смертю, або ж є її репетицією. Такий собі, перехід з особистого часу в безособову вічність. Старі дерева зображені нами в ілюстраціях та поле під луною виступають носіями вічності, які не протиставляються людині, а характеризують її.

Отже, основу створених нами художніх ілюстрацій до його поезії склали художні образи часу і простору, пам'яті та ностальгії, вічності та нескінченності, смерті як сюрреалістичного сну.

Процес виконання ілюстрації склали такі етапи:

- аналіз поезійці Й. Бродського і визначення провідних художніх образів для створення ілюстрацій;
- пошуки композиційного та колірнього рішення ілюстрацій;
- відбір візуальних матеріалів для виконання ескізів ілюстрацій;

- виконання підсумкового варіанту ілюстрацій у техніці сангіни з доопрацюванням у графічному редакторі CorelDRAW.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляева С.Е. Спецрисунок и художественная графика /С.Е.Беляева, Е.А.Розанов / учеб. для студ. сред. проф. учеб. заведений. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 240 с.
2. Буковецкая, О.А. Дизайн текста: шрифт, эффекты, цвет. - 2-е изд. – М. : ДМК Пресс, 2000. – 304 с.
3. Герасимова М.С. Мифологемы в поэзии Иосифа Бродского // Вестник МГУП. 2015. №2. <https://cyberleninka.ru/article/n/mifologemy-v-poezii-iosifa-brodskogo>
4. Герчук Ю. Я. История графики и искусства книги. М.: Издательский дом «РИП-холдинг», 2013. - 320 с.
5. Капец О. Проблема метаморфоз в поэзии И. А. Бродского // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2: Филология и искусствоведение. 2015. №4 (168). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-metamorfoz-v-poezii-i-a-brodskogo>
6. Коломкина В. Метаморфозы художественного времени в творчестве И. Бродского // Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. 2012. № 6.
7. Кошкина О.Ю. Иллюстрация: визуальное отражение основной идеи литературного произведения. Статья. // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии. Выпуск № 36. 2014. – С. 117-129. Режим доступа: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21567247>.
8. Лещицкий А. А. Основы графики / А.А. Лещинский / учеб. Пособие. – Гродно: ГрГУ, 2003. – 194 с.
9. Майсурадзе, Ю.Ф. Энциклопедия книжного дела / Ю.Ф Майсурадзе, А.Э. Мильчин, Н.П. Маковеев [и др.] – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Юристъ, 2004. – 640 с.
10. Макарова И.О. Компьютерная графика в книжной иллюстрации. Статья. // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2:

Филология и искусствоведение. 2011. № 4. С. 182-185. Режим доступа:
<https://elibrary.ru/item.asp?id=17340823>

11. Паван С. Бродский по-итальянски // Вестн. Том. гос. ун-та. Филология. 2008. №2 (3).